

GO! 2030 van A tot Z - Lexicon

Het strategisch plan GO! 2030 en de bijhorende visieteksten bevatten heel wat begrippen met een specifieke betekenis. Hieronder duiden we wat wij binnen het GO! verstaan onder de meest voorkomende termen. Het is immers belangrijk dat iedereen die met de poolstervisie en het strategisch plan GO! 2030 aan de slag gaat, er hetzelfde onder begrijpt en de terminologie op de juiste manier hanteert. Dat vermijdt begripsverwarring en vergemakkelijkt de communicatie.

A

Ankerpunt: een ontmoetingsplaats, een centrale plek waar verschillende paden, invloeden, ideeën elkaar kruisen en mensen samenkomen. – De school vormt zo'n ankerpunt waar kinderen, jongeren en volwassenen elkaar ontmoeten om te leren van en met elkaar. Waar ze ook samen leven, zich cognitief en sociaal-emotioneel ontwikkelen om zo te kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. Het is daarin dat de school zich onderscheidt van andere educatieve contexten: ze biedt een algemene, brede maatschappelijke vorming en ruimte voor interpersoonlijke ontmoeting en interactie. Naast haar educatieve en kwalificerende rol, heeft een school dan ook een belangrijke socialiserende en democratiserende functie.

B

Blended learning: mix (Eng. blend) van online leren en contactonderwijs. De bedoeling is het ondersteunen van het leerproces in functie van leerwinst, leervermogen en motivatie, evenals het verbeteren van leren door het meer toegankelijk maken en leerlingen voor te bereiden op de toekomst. Dit door het organiseren van een doordachte leeromgeving die flexibel en aanpasbaar is en gebruik maken van een verscheidenheid aan, vooral technologisch ondersteunende, werkvormen en onderwijsleeractiviteiten.

C

Co-gestuurd leren: leerproces waarbij een medeleerling of leraar de lerende helpt bij het bepalen en bereiken van doelstellingen.

Curriculum: het geheel van leerdoelen, vakinhouden en context waarbinnen het onderwijs plaatsvindt.

D

Digitale bouwstenen: de 6 ondersteunende bouwstenen, m.n. Visie, Deskundigheid, Inhoud en Toepassingen, Infrastructuur, Data en Ecosysteem, die bijdragen tot een succesvol ICT-beleid van een school. Binnen elk van deze bouwstenen maakt een school weloverwogen en afgestemde keuzes.

- › **Digitale didactiek:** gebruik van digitale middelen en technologieën om effectief les te geven en leerprocessen te ondersteunen.

Digitale leermiddelen: digitale leermiddelen of e-content omvatten inhoudelijke bouwstenen. Deze kunnen worden ondergebracht op een digitaal leerplatform, waardoor de technische mogelijkheden plaats- en tijdsafhankelijkheid mogelijk maken. Onder digitale leermiddelen of e-content verstaan we software apps, online toepassingen, digitale leerinhouden.

Doelgerichte differentiatie is het proactief, positief en planmatig omgaan met verschillen tussen leerlingen met het oog op het grootst mogelijk leerrendement voor elke leerling. Je kan differentiëren op basis van leerstatus, leermotivatie en leerinteresse (Struyven & Coubergs, 2016).

E

Eindtermen: door de Vlaamse Gemeenschap vastgelegde doelen en competenties die leerlingen aan het einde van een bepaalde onderwijsperiode moeten halen. (Deze term wordt specifiek gebruikt voor de onderwijsdoelen van het gewoon lager en secundair onderwijs en voor OV4 van het buitengewoon secundair onderwijs. Het gaat om minimumdoelen die het Vlaams Parlement noodzakelijk en bereikbaar acht voor die leerlingenpopulatie. Met minimumdoelen wordt bedoeld: een minimum aan kennis, inzicht, vaardigheden en attitudes, bestemd voor die leerlingenpopulatie. Sommige eindtermen zijn attitudes; die zijn enkel na te streven.

<https://www.vlaanderen.be/onderwijs-en-vorming/opleidingsinhouden/opleidingsinhouden-verklarende-woordenlijst>)

Ecosysteem: het organische systeem waarin het leren van een individu of groep lerenden centraal staat en waarvan een onderwijsinstelling deel uitmaakt, naast tal van andere actoren uit de sectoren werk, welzijn, sport, cultuur... In een gefragmenteerd landschap werken al deze actoren als partners optimaal samen om een leven lang leren te stimuleren en mogelijk te maken. Door de uitbouw van het dynamisch ecosysteem wordt de school steeds meer een open school, een ankerpunt, die in verbinding staat met de buitenwereld, de buurt, de bedrijfswereld en andere onderwijsinstellingen.

Executieve functies: vaardigheden die helpen een keuze te maken welke taak er gedaan gaat worden en waar de focus op is gericht. Voorbeelden van executieve functies zijn: aandacht vasthouden, doorzettingsvermogen en besef van tijd (Dawson & Guare, 2016). Net als 'metacognitieve vaardigheden' maken deze deel uit van wat we in het kader van GO! 2030 verstaan onder 'zelfregulerend leren'.

F

Flexibele arbeidsorganisatie: alle initiatieven die genomen worden om het werk binnen scholen te organiseren, te verdelen, aan te sturen en te begeleiden en dit in functie van werkbaar werk voor onderwijsprofessionals, het realiseren van de onderwijsdoelen, het verhogen van leermotivatie, leerwinst en leervermogen en het PPGO!.

Flexibele curriculumorganisatie: een verzamelterm voor acties waarmee de school via de organisatie van het curriculum (lessentabellen, uurroosters, flexwerking, keuzemodules of -vakken, projectwerking...) inspeelt op verschillen in onderwijs-, opvoedings- en zorgbehoeften

- › tussen leerlingen. Het omgaan met die diversiteit in leerlingenkenmerken vormt het uitgangspunt voor het klasgebeuren, fysiek of digitaal, los van plaats of tijd, met het oog op het realiseren van de onderwijsdoelen, het verhogen van leermotivatie, leerwinst en leervermogen en het PPGOI!.

Flexibele infrastructuur: gebouwen en domeinen die door verschillende onderwijsvormen en -types gebruikt kunnen worden. De indeling en de inrichting faciliteert de curriculumorganisatie en pedagogische visie door bijvoorbeeld te voorzien in grotere ruimtes, instructieruimtes, kleine stille ruimtes en hoeken waar kan worden samen gewerkt.

Flexibele leertrajecten: leerprocessen die afgestemd zijn op de individuele behoeften, tempo en voorkeuren van de leerlingen. De flexibilisering kan zowel op vlak van de leercontext, de onderwijstijd als het samenstellen van leerlingengroepen gebeuren. Het geïntegreerd flexibiliseren start vanuit de visie van de school en is een middel om de onderwijsdoelen te realiseren.

Flexibele schoolorganisatie: alle initiatieven om de indeling van schooldag, schoolweek en schooljaar én de combinatie van online en offline leren te optimaliseren in functie van het realiseren van de onderwijsdoelen, het verhogen van leermotivatie, leerwinst en leervermogen en het PPGOI!?

Formatieve evaluatie: evaluatievorm van het leerproces die erop gericht is de lerende te begeleiden, en het onderwijsleerproces te ondersteunen, optimaliseren en sturen; dit kan bv. via permanente evaluatie.

G

Gedeeld leiderschap: een open en dynamisch organisatie-model waarin multifunctionele teams meer autonomie krijgen. Ze worden verantwoordelijk en ook aansprakelijk voor een geïntegreerd takenpakket en bijhorende output.

Geïnformeerde praktijken: wetenschappelijke kennis in de eigen context inzetten om doelgerichte differentiatie, zelfregulerend leren en samen leren te implementeren in de context van de eigen klaspraktijk (Wubbels & Van Tartwijk, 2017).

Gepersonaliseerd samen leren: een geheel aan wetenschappelijk onderbouwde onderwijsinterventies waarmee we voor elke lerende, binnen een sociale context, maximaal rendement nastreven op het vlak van leervermogen, leerwinst en leermotivatie. Daarmee geeft het GOI, naast de basisdidactiek en vak- of leergebieddidactiek, bijzondere aandacht aan doelgericht differentiëren in combinatie met het systematisch aanleren van zelfregulerende vaardigheden en het leren binnen een sociale context. Dat gebeurt met de actieve betrokkenheid van zowel de lerende, de leraar als het (school)beleid. We maken daarvoor gebruik van evidence-informed praktijken en een onderzoekende aanpak op school. Gepersonaliseerd samen leren vindt steeds plaats binnen de context van het curriculum. Het is een middel om bij elke lerende de onderwijsdoelen te verwezenlijken en legt de lat hoog voor iedereen.

Groeien naar autonomie is een cyclisch proces waarbij we de lerende ondersteunen om in toenemende mate zelfregulerend te leren. Zelfregulerend leren omschrijft het proces waarbij de lerende zijn eigen gedrag, gedachten, motivatie én emoties stuurt om, rekening houdend met zijn

- › context, de leerdoelen te behalen (Zimmerman, 2013). Metacognitieve vaardigheden en executieve functies zijn andere invalshoeken om dezelfde principes te benaderen.

H

Hybride leer- en leefomgeving: leer- en leefomgeving waarin alle mogelijke vormen van leren in elkaar overgaan. Leren op een fysieke plek gaat er hand in hand met leren langs digitale weg. Dit motiveert lerenden en zorgt ervoor dat ze zich goed voelen en vorderingen maken. Via blended leren (cf. supra) interageren leerlingen en cursisten met de leraar, het materiaal en de medelerenden. Dat doen ze zowel op een fysieke locatie als via een virtuele leerruimte. De leer- en leefomgeving is daarop voorzien door haar 'hybride' karakter: ze is niet louter gebonden aan één vaste plaats of voor iedereen geldende lestijden, maar strekt zich uit over de grenzen van de schoolmuren én -uren heen.

I

Inclusief onderwijs: onderwijs dat rekening houdt met de diverse behoeften, achtergronden en capaciteiten van alle lerenden en onderwijsprofessionals, en streeft naar gelijke onderwijskansen voor iedereen. Centraal staat daarbij het idee van 'insluiting', ervoor zorgen dat alle lerenden 'erbij horen' maar ook 'erbij willen horen'. Inclusief onderwijs is geen doel op zich, maar een middel om te komen tot een inclusieve samenleving.

Integraal beleid: een school gaat daarbij uit van een missie en een visie waarin zij bepaalt wat ze met haar leerlingen of cursisten wil bereiken en op welke manier ze dat wil doen. Op basis van de missie en visie en gedreven door gedeeld leiderschap, organiseert de school haar kernprocessen, d.w.z. alle activiteiten die ertoe leiden dat ze met haar leerlingen of cursisten een resultaat behaalt. Ze doet dat met aandacht voor mensen, cultuur, structuur en systemen.

K

Kernteams: teams van onderwijsprofessionals die vanuit een gedeelde verantwoordelijkheid voor de leerling systematisch samenwerken om de kernopdrachten van het onderwijs te vervullen en die daartoe multidisciplinair, complementair en flexibel zijn samengesteld.

Kernopdrachten: de opdrachten van onderwijs die de kern uitmaken van het referentiekader voor onderwijskwaliteit (R-OK): (1) doelen stellen voor alle lerenden, zowel op korte als op lange termijn, (2) het onderwijsleerproces en de leef- en leeromgeving zo vormgeven dat die doelen kunnen bereikt worden, (3) de lerenden begeleiden om die doelen zo goed mogelijk te bereiken, (4) de lerenden opvolgen doorheen hun leerproces.

L

Leermiddelen: Leermiddelen bevatten inhoud en waar een lerende gebruik van maakt om tot leren te komen. Een leermiddel is gericht op kennisverwerving, het aanleren van vaardigheden en attitudevorming in onderwijsleersituaties. Het betreft zowel papieren als digitaal materiaal, zowel 'open' als 'gesloten' materiaal en oefenmateriaal. Voorbeelden zijn handboeken, digitale leermiddelen die speciaal gemaakt zijn voor het onderwijs, algemene kennisbronnen zoals

- › internet, educatieve softwarepakketten, educatieve inhoud... Onder leermiddelen verstaan we geen didactische materialen zoals een wereldbol, microscoop etc.

Leermotivatie is de combinatie van intrinsieke en extrinsieke motivatie om te leren. Bij intrinsieke leermotivatie is het leren gemotiveerd vanuit een eigen belangstelling van de leerling om de leerstof te doorgronden (Vanhoof, 2011). De zelfdeterminatietheorie stelt dat er drie basisbehoeften noodzakelijk zijn voor de intrinsieke motivatie: verbondenheid, autonomie en competentie (Deci & Ryan, 1985). Dezelfde bron stelt dat extrinsieke motivatie de motivatie is die ontstaat vanuit een externe bron, bijvoorbeeld het vooruitzicht op een beloning of een straf bij een bepaalde handeling.

Leerstatus Is waar een leerling staat in zijn leerproces. Dit is per definitie een momentopname en kan veranderen. De verschillen in leerstatus uiten zich op (meta)cognitief, (sociaal) affectief en motorisch niveau. Merk op dat we spreken over leerstatus en niet over leer-‘niveau’. Via leer-‘status’ willen we duiden dat waar een leerling staat een momentaan en dynamisch gegeven is, dat context- en thema-afhankelijk kan zijn (ook binnen een vak). (Coubergs C. e.a., 2015)

Leervermogen is de capaciteit van een leerling of cursist om nieuwe competenties te verwerven en bestaande kennis, gedragingen, vaardigheden en waarden te kunnen wijzigen en versterken (Donnelly et al., 2016).

Leerwinst is de toename van vaardigheden, kennis of competenties van de lerende gedurende een bepaalde periode (Bosker, 2012). Het is de groei van de lerende niet louter op cognitief vlak, maar ook op het vlak van psychosociale aspecten (Nicaise, 2001). De leerwinst wordt bepaald door minimaal twee metingen, waarvan het verschil tussen die metingen de ontwikkeling van de lerende (of de groep) zichtbaar maakt.

M

Metacognitieve vaardigheden: Metacognitieve vaardigheden zijn vaardigheden om beslissingen te nemen, voorafgaand aan, tijdens en na afloop van het leren en denken (Boekaerts en Simons, 1995). Net als ‘executieve functies’ maken deze deel uit van wat we in het kader van GO! 2030 verstaan onder ‘zelfregulerend leren’.

O

Onderwijsdoelen: meetbare doelen die vertaald worden vanuit de eindtermen en beroepskwalificaties en gericht zijn op de individuele leerlingen.

Onderwijsprofessionals: leerkrachten, directeurs en andere experts die betrokken zijn bij het onderwijsproces.

Onderzoekende houding: bereid zijn om te reflecteren op eigen gedrag, onderliggende motieven en op data voor het leren van leerlingen (Meijer et al., 2016). Om een onderzoekende houding te bereiken, zijn er drie competenties nodig: het ontwikkelen van een onderzoekende ingesteldheid, voldoende datageletterd zijn en een onderzoekende cultuur op school tot stand brengen (Earl & Katz, 2006).

P

Professionele leergemeenschap (PLG): hier is sprake van wanneer onderwijsprofessionals in een school samen leren om het onderwijs aan de leerlingen en de resultaten van de leerlingen te verbeteren. De kern van een professionele leergemeenschap is een groep van professionals die individueel en vooral collectief op een kritisch-reflectieve wijze de eigen praktijk onderzoekt met het doel die te verbeteren. Het idee van professionele leergemeenschap sluit aan bij de 'lerende organisatie': een organisatie die continu zijn vermogen om zijn toekomst te creëren uitbreidt (Senge, 1990, p. 19).

S

Samen leren: Een onderwijsleersituatie waarbij de leerlingen in kleine groepjes op een gestructureerde manier samenwerken aan een leertaak met een gemeenschappelijk doel (Johnson & Johnson, 2013)

Sociaal gestuurd leren: een geheel van verschillende benaderingen waarbij leerlingen in duo's of in kleine groepen werken en daarbij zelf een zekere verantwoordelijkheid nemen in het leerproces.

Stakeholders: personen of organisaties binnen én buiten de schoolomgeving die betrokken zijn en/of belang hebben bij het onderwijs, zoals ouders, bedrijven en maatschappelijke instanties.

Summatieve evaluatie: evaluatievorm van het leerproces dat gericht is op het beoordelen; dit kan via toetsen en examens e.d.

T

Teamteaching en co-teaching: een samenwerking tussen verschillende leerkrachten, maar ook tussen leerkrachten en niet-leerkrachten zoals experts of zorgleraren, waarbij ze samen de lessen voorbereiden, uitvoeren en bijsturen. Co-teaching wordt soms beschreven als een specifieke vorm van teamteaching, waarbij twee leraren samen voor de klas staan, maar in ons strategisch plan mag je ze als synoniem lezen. Teamteaching gebeurt in veel verschillende vormen.

V

Vakdidactiek en leergebieddidactiek omvat de kennis en vaardigheden die leraren inzetten bij het ondersteunen van het leren van bepaalde leerinhouden en domeinspecifieke concepten en processen, rekening houdend met leerling- en contextkenmerken. Vakinhoudelijke kennis en algemene didactische kennis versmelten zo als het ware samen.

(<https://www.kennisrotonde.nl/vraag-en-antwoord/verschillen-en-overeenkomsten-vakdidactische-bekwaamheid>)

Versterkte partnerschappen: goede relaties aangaan én onderhouden met de juiste partners is noodzakelijk. Dit zijn partners die schooldoelen helpen realiseren omdat ze gelijkaardige doelen nastreven of omdat ze net ontbrekende expertise kunnen binnenbrengen (complementariteit). Versterkte partnerschappen zijn gericht op duurzaamheid, staan in functie van de lerende en omvatten een win-win voor alle betrokken partijen.

Zelfregulerend leren: een cyclisch proces waarbij leerlingen het eigen denken, doen en voelen sturen om in hun context hun leerdoelen te behalen. (Zimmerman, 2013)

Zelfsturend leren: Bij zelfsturend leren neemt en krijgt de leerling de verantwoordelijkheid voor zijn leertraject op de lange termijn. Dat betekent: hij bepaalt zijn leerbehoefte en stelt daarbij leerdoelen, hij identificeert leerbronnen, kiest en gebruikt leerstrategieën en evalueert tot slot zijn leeruitkomsten (Knowles, 1975) Zelfregulerend leren is dus een onderdeel van zelfsturend leren, maar zelfsturend leren gaat daarbij nog een stap verder (Simons, 2005).

Literatuurlijst

Boekaerts, M. & Simons, P.R.J. (1995). *Leren en instructie*. Assen: Van Gorcum.

Bosker, R. (2012). *De toegevoegde waarde van een school: Begripsbepaling, meting en causale attributie*. In A.B. Dijkstra & F.J.G. Janssens (red.) *Om de kwaliteit van het onderwijs*, (pp. 93-104). Den Haag: Boom Lemma. 2Hamilton, L.S

Cambridge handbook of expertise and expert performance (pp. 705–722). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511816796.039>

Coubergs, C., Struyven, K., Gheyssens, E., & Engels, N. (2015). Het BKD-leerkrachtmodel: binnenklasdifferentiatie realiseren in de klas. *Impuls* 45(3), 151-159

Dawson, P., & Guare, R. (2016). *Executieve functies bij kinderen en adolescenten: Een praktische gids voor diagnostiek en interventie (6e druk)*. Amsterdam: Hogrefe

Donnelly, J. E., Hillman, C. H., Castelli, D., Etnier, J. L., Lee, S., Tomporowski, P., . . . Szabo-Reed, A. N. (2016). *Physical Activity, Fitness, Cognitive Function, and Academic Achievement in Children: A Systematic Review. Medicine and science in sports and exercise*, 48(6), 1197-1222.

Earl, L., & Katz, S. (2006). *Leading Schools in a Data-Rich World*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press.

Knowles, M. (1975). *Self-Directed Learning: A Guide for Learners and Teachers*. Chicago, IL: Follett Publishing Company.

Meijer, M., Geijssels, F., Kuijpers, M., Boei, F., & Vrieling, E. (2016). *Exploring teachers' inquirybased attitude. Teaching in Higher Education*, 21(1), 64-78.

Simons, P.R.-J. (2005) *Towards a constructivistic theory of self-directed learning. University of Nijmegen*. Geraadpleegd op 20 februari 2009, van <http://igitur-archive.library.uu.nl/ivlos/2005-0622-190617/5701.pdf>

Struyven, K., & Coubergs, C. (2016). Ieders leer-kracht. *Binnenklasdifferentiatie in de praktijk*. Leuven: Acco. p. 19-33

Vanhoof, J., Van De Broek, M., Penninckx, M., Donche, V., Van Petegem, P. (2011) *Leerbereidheid van leerlingen aanwakken. Principes die motiveren, inspireren én werken*. Acco, Leuven.

- Wubbels T., van Tartwijk J. (2017) *Evidence Informed Innovation of Education in the Netherlands: Learning from Reforms*. In: Eryaman M., Schneider B. (eds) *Evidence and Public Good in Educational Policy, Research and Practice*. Educational Governance Research, vol 6. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-58850-6_7

Zimmerman, B. J. (2006). *Development and Adaptation of Expertise: The Role of Self-Regulatory Processes and Beliefs*. In K. A. Ericsson, N. Charness, P. J. Feltovich, & R. R. Hoffman (Eds.), *The*

